

tum juvenis fidem, tum sanctimoniam praecipientis. Ibidem quadam altera nocte ad tertiam fere vigiliam, quod non solebat, colloquium protraxit cum Socio valetudinarii Ministri; donec iste somno se gravem cum causaretur, dormitum secessit: post duas horas Augustinus, nihil vocatus, ad illius contendit cubiculum, subira reperit apoplexi perculsum, ex riu Ecclesiae postrema praestat remedia. Nemo non suspicatus est, hominem divinitus admonitum de Socii propinquo interitu, cui paulo ante sano penitus valedixerat. Id generis alia nihil dubito famam vulgasse; cum tamen fides historica solidiora exigat fundamenta, quam sunt incerti vulgi rumores; a longiori narratione abstinendum credidimus. Utique brevissimum dicent hoc Augustini virtutum compendium, quicumque noverunt hominem; sed temporum fit injuria, ut a quibus plura possemus accipere, ingenti maris tractu dividamur. Haec satis pro nostri operis institutione.

FRANCISCUS ZEVALLIUS.

ANticaria in Novohispanis, civitas est tum Mexicani cocci dives commercii, tum aliquorum aedificiorum architectura perinsignis, tum Templo, Sacrisque Deiparae Desolatae nobilis, ac religiosissima, nec non amoenissima soli fertilitate. Decimo septimo borealis latitudinis gradu sita est in per ampla valle, altissimis undique circumsepta montibus, lapidum omnis generis, et metallorum copia ditissimis. Foecunditate vero naturae maxime praestant montes illi, non minus fructibus peregrini generis, quam aromatis, et pretiosa materia exquisitae naturae lignorum. Animantium quidem adeo mira, et prodigiosa copia est, ut monstra apud Mexicanos celebriora in illis montibus nata sint. Inter haec numeraveris Aquilam bicipitem, hoc saeculo nostro ibidem repertam, et Philippo V. Hispaniarum Regi dono missam; quam sane curiosis oculis, atque ad severam judicii trutinam, examinatam fuisse testabatur olim eruditissimus Feijovius. Foecunditas etiam humani generis ibi locorum ultra vulgarem; adeo ut passim videantur Matres, quae partus gemellos alunt. Vallis autem, Guaxachiana vulgo appellata, eadem ipsa est, quae ab Carolo V. in titulum claritudinis, ex iis Dignitatibus, quos Marchio- nes

nes vocamus, Ferdinando Cortesio, Mexicanæ gentis debellatori, attributa fuit. Huic Anticariæ nova hodie gloria, quod patria fuerit Francisci Zevallii, quem Antonia Sosa Martinezia, claro sanguine foemina, pari nobilitate viro Francisco Zevallio peperit Nonis Octobris, anno sæculi octavi decimi quarto. Quinque illa filios, filias quatuor enixa est: illi ad Sacerdotale fastigium evecti omnes; et sorores, natu minima excepta, coenobia Sanctimonialium ingressæ sunt. Franciscus, qui primus marium, tenella etiam ætate totus videbatur pietatis operibus intentus. Hilari quotidie animo et ipse Rei sacræ intererat, et domesticos omnes interesse sollicitus procurabat. Cum in prædio aliquando moraretur, mirum erat, quanta rusticanos industria tentaret, ut noctu ab opere cessantes, Mariam Virginem salutatione Angelica quinquagies repetita veneraturi congregarentur. Jam tunc videlicet significante Deo, qualis esset futurus Marianus cultor puer ille, quantoque charitatis ardore salutem animorum procuraturus.

Tam felicitis infantiae auspiciis ad tertiumdecimum ætatis annum cum venisset, visus est Parentibus maturus, qui et pietate, et ingenio excolendus, ad patrium Divi Bartholomæi Collegium inter alumnos adscriberetur. Illico ut indole dulcissimus, et modestia singularis, ita et optimus in profectu litterario comparuit. Si quis inter condiscipulos aut verbis esset liberior, aut minus christianam vitam sectaretur, ille a Francisci consuetudine abhorrebat; cujus
uti-

utique mores Angelicos quamseverum suorum Aristarchum arbitrabatur. Etenim is erat puerulus, qui bis, terve in hebdomade, coelesti pane reficeretur, atque ultra singula Sabbata, in pervigiis omnibus ante Mariana solemnia, voluntariæ inediae maceratione corpusculum castigaret. Hinc primus ubique merito, primam sibi Magistrorum benevolentiam comparavit, primosque studiorum suorum honores consecutus est. Neque tamen in Francisco inanis illius gloriolæ titillatio apparebat, quam in ea ætate nunquam fere non parturit meriti excellentia: ut facile arguerent, quotquot cum illo versabantur, hujusmodi malorum fontem, peculiari Numinis beneficio, nunquam in ejus corde generatum. Collegium illud Divi Bartholomæi ab Sacerdotibus, quos vocant Saeculares, regebatur sub Episcopi tutela; sed alumni tamen Jesuitarum scholas, puero Zevallio, frequentabant. Et nimirum hac occasione jam tunc temporis capi ille caeperat virtutum earum pulchritudine, quas in Praeceptoribus mirabatur, clarioremque obortam lucem de mundi fugiendis illecebris, libenter animo recipiebat. Verumtamen cruciabatur anceps in Sacrae Familiae, quam sectaretur, electione. Profecto si motibus animi obediret, ad Societatem Jesu desiderio vergebat; sed, quis ego sum (quæ ipse tum cogitabat, simplicitate historica referimus) ut quæ illi homines, altissima possim, laboriosissimæque obire ministeria? Attamen assidua intus pulsatione commotus, et occasione die-
rum

rum arrepta, quibus Alexander Romanus, Provinciae tunc Praeses, Anticariensem Sociorum domum ex munere visitabat; sua ipsi desideria, divinaque, uti credebat, vocatum se voce patefecit. Et quidem in feriis litterariis, quae proxime rhetoricae curriculum subsequuntur, noluit paternum praedium, ut sibi moris erat, rusticaturus contendere: ne videlicet, se absente, omnino pessum iret negotium feliciter institutum; eo praesertim, quod paululum renuerent Parentes, id aetatis juvenem de re tanta deliberare. Verum et ab istis, et ab Alexandro Romano veniam denique optatam potuit modestia, et lachrimis extorquere. Doloris delinimentum tenerrima voluit Mater, depictam profecturi imaginem secum remanere. Abnuisset pudibundus juvenis, nisi maternae benevolentiae suavitas reluctantem modestiam debellasset. Quocirca convenere tandem, Divos Josephum, et Ignatium, quos ille peculiari prosequeretur amore, in tabula depingi; atque ad hujus pedes provolutum Franciscum, alumni, qualis fuerat, vestitum insignibus, junctisque suppliciter manibus, haec ore proferentem: *Offero tibi cor meum*. Rebus ita dispositis, amara Parentibus illuxit dies, qua inter ipsorum luctus, et gemitus, tranquillo Franciscus vultu a paterna domo revellitur, ac tirocinium versus proficiscitur. Illuc pervenit Kalendis Junii anno saeculi vertentis vigesimo, et Societatis tironibus confestim adscriptus est. Erat tunc temporis horum Moderator Petrus Zorrilla, Doctor egregius,

gius, qui Canonicus Mexicanus cum esset, inter celebriores illius Ecclesiae, voluit Jesuitis nomen dare, nuntio remisso mundanis Dignitatibus. Is quanquam indole austera, non potuit recens commissum sibi tironem peculiari benevolentia non prosequi; quem nimirum ornatum illico agnovit morum innocentia, naturae suavitate, sincero animi candore: quae dotes facile credi poterant aeternum duraturae. Ille profecto jam ex eo tempore caeteros inter digito notabatur; utpote in quo eminebant intima cum supremo Numine consuetudo, pietas in Jesum Christum sub Ara absconditum, Mariae Virginis veneratio, modesta animi demissio, austerae in semet severitatis efficacissimum studium, humana, et comis erga mortales omnes charitas. Hae sane virtutes fuerunt, quibus maxime Franciscus devenit postmodum vir usquequaque perfectus; neque facili negotio dignoveris, quae fuerit inter caeteras praecipua. Id enim vero certum, illas omnes in ejus animo tirocinii biennio germinasse.

Hoc exacto, cum tria de more vota ferventissimus emisisset, Mexicum illico ad Divi Andreae Collegium contendit pro studiis humanioribus, inde Angelopolim ad Divi Ildephonsi pro philosophicis. Utrobique primus honoribus fuit, quin propterea ab ingenua modestia, et animi fervore vel minimum defecisset. Confecto philosophiae curriculo, grammatices Praeceptor ibi gentium renuntiatus est, ac post annum translatus in patriam, qui munus idem
exer-

exerceret. Atque hic profecto, tanquam in alieno solo versaretur, nec novisset ullum, nec ulli notus esset; ita obscuram cubiculi solitudinem custodiebat; nec, nisi sui muneris causa, domo pedem efferebat; nec etiam Matrem, Sorores, amicos, aetate suppare adibat, nisi aut Superioris imperio compelleretur, aut interdum urbanitas postularet. Ita cum Mexicum remeasset, Theologiae vacaturus, asseruit omnino ejus Mater: Vix sese noscere, filium esse absentem, qui ad annum totum in patria cum egisset, perquam raro ad maternas aedes accesserat. Ad integrum quadriennium, ut moris erat, Divinam scientiam persecutus est: quo sane tempore quidquid honorum unquam dispeasabatur pro meriti eminentia, totum id Francisco tributum fuit, qui et in Sacro Codice publica disputatione exponendo, et in thesibus ad diem integrum propugnandis, in quibus mane fuit Theologus, vespere Juris Canonici peritus; mira tum doctrinae laude, tum latini sermonis elegantia comparuit. Factus jam Sacerdos, tertio probandus mittitur Angelopolim in Sancti Spiritus Collegium. Et hic novo constitutus in teatro, novam egit personam; egregiasque illas virtutes, quas hactenus uni sibi acquisisse videbatur, jam tunc caepit cum aliorum fructu, atque utilitate conjungere. Ministerio Verbi Dei annuntiandi vacabat, quod inibi Socii solebant, per compita, per plateas, in Templis, ubi ubi dicere a Superiore imperaretur. Diu, noctuque dandis pro confessione auribus

prom-

promptus erat, sive domi, sive foris vocatus, et praesertim in omnium putidissimo Nosocomio, quod Sancti Petri vulgo nuncupabant. Quae sane ministeria quanquam omnibus erant communia; Franciscus tamen, ut mirabili erat suavitate, quam vultu etiam subridenti praeseferebat, faciliorem daturus aditum convenientibus videbatur. Quod certe palam omnes conspicati sunt, cum ad Legionenses in Taraschis jussus est immigrare; ut in recens ibi erecto Sociorum Collegio pergratum virtutum suarum odorem conspergeret, novamque Domino messem fervidus colligeret Operarius. Incredibile dictu est, quantum in illa vinea, nunquam ab labore sponte desinens, insudaverit, sive rem Christianam e suggestu edocens, sive aures ministrans faciles, crimina volentibus aperire. Oligis perpetuo circumdatus hominibus, qui, audita suavissimi hominis fama, procul etiam venientes, ad illum accedebant peccata confessuri; nullum non benigne admisit, nullam unquam amarum verbis, aut aspero supercilio a sacro Tribunali rejecit: ut mirum mihi non sit, ab indocto quodam rustico (quod ipse postea effuse ridens narrabat) *Divinitatis* nomine, ut quondam Paulus, et Barnabas, fuisse salutatum.

Biennium fere in hoc salutari, et laborioso ministerio libenter transegerat, cum Provinciae Praesidis decreto Mexicum revocatur, philosophiam publice traditurus. Tam egregius doctrina, quam virtutibus clarus, aequae humanam scientiam, et pietatem externos pueros curae

suae

1737

suae commissos edocebat : quos nimirum et conatu maximo in litteris erudiebat, et quotidiana de sacris rebus lectione, et perblandis monitis, et, quod efficacius movere solet, exemplo, ad coelestium amorem provocabat. Id enim vero Francisco fuit ingenti laudi, quod hoc eodem tempore, anno scilicet saeculi currentis trigesimo septimo, cum gravissima pestilentia Mexici grassaretur; vix ille ab scholae defatigatione cessaverat, ad charitatis opera festinabat. Christi simulacro instructus, domo egrediebatur, ut lue correptis pacem, ac veniam, clementis Dei nomine, quem secum gestabat, impertiretur; et nihil sibi veritus a perquam facili contagionis periculo, etiam non vocatus aegrotos adibat, siquis forte vellet pro conscientia explananda Sacerdotem. Ab his operibus multa jam nocte redire solitus; quod causa charitatis a diurna in libris defatigatione abstulerat, recuperabat saltem ex parte, protractis lucubrationibus. Nihilo tamen secius, mane surgere omnino promptus erat diluculo; quae nimirum hora praefinita Sociis erat, ut coelestium meditationi vacarent. Tres totos annos philosophiae Magister, inde per menses aliquot conscientiae alumnorum ad Divi Ildephonsi Collegium Praefectus, et sapientis Magistri nomen, et praefervidi Sacerdotis meruerat. Major tamen, quam ubivis hactenus, visus est, cum Theologiae Magister, et puerorum insimul Moderator pro Queretarensi Divi Xaverii Seminario constituitur. Hoc Seminarium ea proventuum tenuitate ac-

cepit, ut pro diarii expensis quo se verteret, nesciret interdum. Brevi tamen angustias devicit, et copiosam ubertatem substituit indefessa Rectoris diligentia; Divo Josepho imprimis, ut credebatur, opitulante, cui Seminarii gubernationem solemnibus votis commendaverat. Pari quidem sollicitudine tum profectui litterario, tum christianae alumnorum educationi invigilabat; serio secum cogitans, eo se in munere a Supremo Patrefamilias constitutum, ut erudiret, formaretque futuram aliquando Rempublicam. Primis post annum scholasticum feriis blande alumnis persuasit, ut ad sacras meditationes per totos dies octo libenter convenirent: ipse illos edocuit fructuosam rationem Deum precandi; et peccati turpitudinem, iras offensi Numinis, aeternam eorum calamitatem, quos gravis cujusque sceleris conscios mors occupat, aliaque id genus divina, ferventissimis verbis e suggestu annuntiavit. Eo magis erant efficacia Francisci monita, quanto vitae illibatissimae exemplis magis roborata. Die, noctuque conspicabantur illum assidue transeuntem sacellum versus, ibique diu, ac reverenter pronum ante aram Eucharisticam perseverare; a quo loco cum exiret, pene a sensibus ereptus quandoque videbatur. Conspexere hominem quodam die, ore, atque oculis in solum directis, cogitandum e sacello divertere, ac nudo capite, nec alia, quam domestica, indutum veste, scalam descendere, domoque abire tacitum, atque incomitatum. Id cum animadvertisset alumnus quidam

Q

aeta-

aetate, ac iudicio prae caeteris maturior, post passus aliquot illum assecutus est; atque ejus lateri admotus, neque dum visus, elata demum voce, quo iret? interrogavit. Ad haec sibi reditus, tanquam e somno Franciscus, vicissim, et cum ingenti stupore percontatur: Ubinam ergo sumus? Extat adhuc homo gravis, et prudens, Josephus Pereda, multis Mexici nominibus cognitus, in forensibus causis maxima cum laude versatus, qui cum Didaco Abbadio, clarissimo a multiplici doctrina Socio, collocutus olim, haec aperte testatus est: *Puer ego in Queretarensi Seminario, post Mariae Virginis preces nocturno tempore in domestico Sacrario solutas, vidi Rectorem Franciscum flexis genibus, omnino a sensibus abalienatum: quin ad alumnorum omnium, qui curiosi circumstabant, mussitationem primum, dein etiam elatas admirationis voces, ab stupore mentis dulcissimo excitaretur; donec ingenti emisso suspirio, inopinato surrexit. Idem luculentus testis, quem singulariter ob eximias dotes diligebat, et quo utebatur contubernali Franciscus, haec etiam affirmabat: Cum miratus essem, quod ad multam noctem solitus ille fuisset cubitum redire; puerili tandem curiositate investigare decrevi, quid illis horis ageret pius homo, aut ubinam moraretur? Igitur post dimidiam jam noctem cubiculo exivi, hominem quaesivi; quem ad Sacrarum Aedium fores genibus flexum cum invenissem, longo illum tempore intentus consideravi, nec ab ipso conspectus. Nihil tamen assidua haec animi abalienatio reddebat*

bat Franciscum aut minus vultu tranquillum, aut minus cum suis alumnis humanum, et comem. Cum tota ejus gubernandi ratio in suavitate, atque amore versaretur; mirum profecto non est, quod amorem amore pueri retribuerent. Non illi punitiones, non minas, non aspera verba, non etiam (quod fortasse magis timuissent) severum, et truce[m] Rectoris conspectum verebantur: perlongo freti experimento, se suaviter admoneri, cum errarent; laudibus extolli, et muneribus allici, cum et studio, et pietati incumberent. Atque ita demum consecutus est, ut in tutela suavitatis, prona ad pietatem, exculi litteris, adoleverint; id vel maxime timentes, ne Moderatori humanissimo displicerent. Haec utinam caperent, qui nisi sanguine, et vexatione, nunquam optime pueros educandos, perperam crediderunt! Fuit ex alumnis quidam, qui tanto illum et amore, et veneratione prosequeretur, ut prandii tempore furtim per fenestram pictorem admoverit, expressamque Rectoris imaginem, maximis grati animi, et venerationis indicis adservaverit. Si quis in morbum, etiam levem, incideret, materna Francisci viscera continuo experiebatur: nam et sedulo ipse accurrebat; et, nulla facta mora, Medicum acciri imperabat; et curae sibi erat, quaecunque hic jussisset, executioni mandari; et diu, noctuque ad aegrotum sollicitus accedebat. Neque vero quod tanta diligentia puerorum institutioni invigilaret, caeteris urbis incolis inservire omittebat: nam hoc ipso tem-

pore detergendis confessione animis in Templo erat indefessus; et sive diurno, sive nocturno tempore ad aegrotum vocaretur, festine properabat. Ad haec, ut erat eloquenti, robusta, fervidaque oratione, ubique invitatus, ministerio Verbi intendebat, tum in Sociorum, tum in Sanctimonialium Templo, tum etiam in puellarum Sanctae Rosae magnifico gynaeeo: quas puellas per dies aliquot a mundanis curis abductas, divinis meditationibus excolbat. Cum carcere detentis pia ultro colloquia serebat, quos doctrinae christianae praeceptis imbuebat, Sacramentali poenitentia detergebat, et quoties aliquis capitis damnaretur a Iudice, tres ipsos dies morituro intererat: ut omnibus instar portenti esset, tot tamque variis operibus unum hominem suffecisse.

Tantis oneratus laboribus cum quinque ferme annos transegisset, Theologiae Praeceptor Mexici renuntiatur. Quo in munere per annos quindecim consequentes exercito, nullus ibi fuit, qui non viderit, quantum Sociis juvenibus, qui Theologiae dabant operam, et pietate, et doctrina praeluxerit. Et certe quam de immaculato, ac sapiente Magistro fama praetulerat opinionem, eandem ratam habuerunt omnes, vix ille commissam provinciam exorsus est. Magni semper aestimata fuere, quaecunque in ludo cursim dictabat. Cum in litteraria palaestra propugnantes impetebat ex munere, syllogismis utebatur, quales Isaci jactat Plinius; crebris nimirum, circumscriptis, arte perfectis.

Verum iisdem manibus, quibus et sacras Orationes, et disputationes Theologicas exarabat; lances, et vasa coquinaria quandoque purgare in delitiis habuit: quae vilia ministeria subibat alacer, ne in tanto et domi, et foris plausu; ac veneratione, christiana humilitas, et modestia evanescerent. Attamen firmiora intrinsecus apponebat praesidia, qualia erant perpetua sensuum custodia, vix unquam intermissae ad Numen preces, et fervidissima coelestium rerum contemplatio; quam profecto crediderim, si vellet etiam, interrumpere ferme non potuisse. Quoties enim transiret a Sacris Aedibus parum remotus; tanquam suimet impos, fortiter allectus, atque occulta magnetis vi tractus, ad locum accedebat, ubi amorem suum, suas delicias, Deum suum absconditum salutaret. Tanta contemplationis, modestiae, ac doctrinae vir, ubique pro confessionibus expetebatur, et a Sanctimonialibus frequenter, et ab omni foeminarum ordine, pauperum juxta, atque opulentarum, et a Sociis, et ab aliis quamplurimis; quos inter clarissimus Doctor Emmanuel Roxius, primum in Collegio almae Ecclesiae Mexicanae Sacerdotio insignis, deinde Archiepiscopatu Manilensi auctus, totum se Francisci prudentiae dederat gubernandum. Per idem tempus, recens erecti ad Sanctum Ildephonsum Sodalitii Sacrorum Cordium Jesu, et Mariae, Franciscus Praefectus creatus est primus; nec multo post ad eos adlectus, quos Provinciae Praeses in officii negotiis consulebat: quae quidem tria

munera Magistri, Praefecti, et Viri a Consiliis, diligentissime adimplevit. Interea vero gravis illum coquebat cura, quod paulatim remittente vi luminis, oculorum aciem propemodum amittebat. Ergo multa, et ferventi precatione cum Numinis explorasset voluntatem, Superiorem convenire fidenter constituit, suppliciterque obtestari, ut se tandem a Magisterio removeret, cujus oneri, ob grave oculorum malum, imparem se arbitratur. Aliter Superiori visum est; et Franciscus nihil ad negantis vocem commotus, atque insuper auctus obedientiae merito, a sudore litterario non destitit; donec anno ultra millesimum septingentesimum quinquagesimo septimo, Generali Societatis Praeposito imperante, Mexicani Collegii Sancti Andreae Moderator communi Sociorum plausu inauguratur.

Qualem tot annis in obediendo se praestiterat, talis in gubernando duravit, mansuetus ad loquendum, fervidus ad orandum, assiduus ad Societatis ministeria etiam viliora, modestus in gestu, demissus ad sui laudes, prudens ad aliorum incogitantiam. Illam enimvero virtutem superaddidit, quod ingenita ipsi a natura comitas nihil impedivit, quominus religiosam disciplinam alacriter custodiret. Caeterum ad octo vix menses licuit Sociis, tam dulci gubernationi subesse: nam intra eundem annum postridie Kalendas Novembres Franciscus datus est comes Josepho Redonae, qui in Provincialibus Comitibus tunc habitis dictus est negotiorum ad

aulas, Romanam, et Matritensem Procurator. Atque hic mirabile philosophiae coelestis exemplum Franciscus edidit. Adhuc in mortalibus erat ejus Mater, aetate quidem gravis, et filii amantissima, quem tot jam annis conspici, atque amplecti frustra suspiraverat. Augustinus Carta, Provinciae tunc Moderator, sincera Vir indole, ac prudentia suavissima, liberum fecit Francisco, verbisque propemodum suasit, ut, quandoquidem Veramcrucem necessario contenderet; in patriam, non nimis deviam, paulisper diverteret, ut Matri, sororibus, et fratribus valediceret. Nihil videbatur honestius, nihil ab omni vel umbra periculi remotius: cum praesertim verendum esset (quod accidit) hac non arrepta occasione, nunquam se rursus visurum senescentem jam Matrem. Ille tamen maluit cum Xaverio verum se Christi discipulum praebere, tamque honesta voluptate non perfrui, quam perniciem exemplo suo fortasse aliquibus inferre, qui nimium suos amant propinquos, quanquam illos experti fuerint Divino reluctantes imperio. Ea propter via tendens recta Veramcrucem, ut primum vectoriam navim offendit, solvit anchoras, immensum permetitur Oceanum, ad Hispana Gadium littora transducitur. Inde Romam terrestri itinere contendens, incredibile dictu est, quanta et pericula subierit, et incommoda devoraverit lusciosus homo, valetudine modica, defatigatione consumptus. Et mirabatur quidem Redona imperatubatam ad subita quaelibet Francisci serenita-

tem, et piam illam anxietatem, qua, vix diversorium attigerant, ad quaeritandum Jesum Eucharisticum continuo avolabat; quin aut pluvia decidens, aut viae lutulentae, aut praeruptae interdum devexitates obstarent, quominus, quem unice amabat, diligenter perquiret. Romam cum devenisset, urbem illam principem, cui facile omnes Regum Aulae, sinminus de splendore, de sacris certe monumentis concedunt; insolita quadam laetitia, et voluptate perfusus est; ac magnifica illa Tempia, et veneranda loca, quae Christi Athletae conspersere sanguine, religiosissime percursavit. Ibi cum aliquandiu moraretur negotiorum Provinciae causa; ut haec intra paucos menses confecit, longinquam denuo peregrinationem instituit. Inde ad Hispanos manu Sociorum facta, quos Mexicum ab Europa, uti moris erat, deferret; e portu demum Gaditano solvit, ingenti profecto navis, in qua vehebatur, utilitate: siquidem idoneam ibi ratus occasionem in animorum salute adlaborandi, ad nauticam turbam, vectoresque sacra verba faciebat, praeceptis Christianis erudiebat, ultroque oblato Poenitentiae Sacramento, ad eluendas animi sordes alliciebat suavissimus. In familiari etiam consuetudine de coelestium rerum amore, de fluxa mundi gloria, de peccati turpitudine frequenter, atque industrie sermones immiscebat. Accidit quodam die, cum ejusmodi colloquium, multis circumstantibus, instituisset, ut male quidam suspicatus in se unum illa verba prolata,

ta, superbus nimium effebuerit, minacique ore in Franciscum iras profuderit. Ille, qua erat mansuetudine animi, plane testatus est: cum in vitium dixisset, non hunc, non illum vitio affectum in mente unquam habuisse; attamen paratum se omnino, siquid hominem offendisset, poenam imprudentiae luere, veniamque propalam deprecari. Quod satis quidem fuit, non ut offensi duntaxat iras restingueret, sed ut singularem Francisci modestiam egregiis postmodum laudibus ipse praedicaret; ac sui doloris voces cum caeterorum omnium moestitia conjungeret, cum paucis post diebus *Pater Sanctus* (id nominis inter nautas praevaluit) ex ea navi in Praetoriam translatus est. Ratio autem translationis fuit ejusmodi: Joachimus Monserratus, Marchio Cruillensis, Imperii Mexicani renunciatus Praetor, in illa Praetoria Mexicum ferebatur. Is cum Jesuitas aliquot secum ducere praeoptasset, nec suam aperuisset voluntatem, priusquam Gadibus solvissent; vix aquaturas naves ad Portuditem, vulgo *Porto Rico*, applicuerunt, temperare sibi ultra non potuit, quin, saltem duos ad se transferri Socios, palam postularet. Illico Superioris jussu ad Praetoriam Franciscus immigrat; cujus utique pietatem, religionem, mansuetudinem cum e propinquo perpenderet Monserratus, ipsum conscientiae Rectorem sibi voluit, ac totis quinque Praeturae annis nunquam a tanti hominis consilio declinavit. Eodem ipsum honore prosecuta est Praetoris uxor, Maria Josepha Acunna,

na, pari, ac vir, tum sanguine, tum religione foemina. Neque tamen quod ad Primarios accederet, idcirco erubuit suam vili populo ministrare operam, aut ad illum de rebus Divinis colloqui, aut peccata confiteri volentibus aures praebere: ut toto reliquae navigationis tempore Franciscus esset omnibus Consiliarius, Custos Angelus, conscientiarum Moderator.

Ita demum cum, tertio peregrinationis anno nondum expleto, Mexicum remeasset, tribusque ad Divi Andreae Collegium mensibus negotia exacti muneris perfecisset; ad Professorum domum a Superioribus vocatur, tum Operarius, tum etiam destinatus, qui Sociis fovendis, ac juvandis in pietatis rebus incumberet, vulgari nomine *Praefecti Spiritus*: qua nimirum in domo vicinior esset piissimo Praetori, cui et frequens erat Sacrae Poenitentiae usus, et omnino nullum sine sapienti Moderatore consilium. Et ille tanquam minister hactenus fuisset inutilis, ac frustra tot annorum operam collocasset; quidquid otii supererat ab religiosis officiis, totum in alienae salutis procuratione insumebat, sive e suggestu Orator, sive in familiaribus Christianae institutionis Doctor, sive in sacro Tribunali Judex, Medicus, Consiliarius. Id aetatis, et modicae valetudinis homo, diu, noctuque pedes ibat, quocumque a Superioribus mitteretur, aegrotos pro criminum confessione auditurus; quin aut pluvia, aut Solis ardor, aut loca longinqua, interdum ad duo milliaria, aut loca longinqua, interdum ad duo milliaria, **virum auctoritate venerabilem absterrent. Nec**

id

id semel, aut bis tantummodo in hebdomada: ingentem enim messem perpauca Operarii colligebant. Duodecim homines plus minus erant, qui et tam laboriosae provinciae intendebant, et caeteros Ministerio Verbi dantes operam adjuvabant. Et ea quidem opera, quae toto vertente anni tempore non cessabant; in feriis esurialibus ita adaugebantur, ut credi vix possit, quomodo mortali carne graves tam immani labori sufficerent. Quinquies in hebdomade ad domesticas Aedes Dei verbum audiebatur; quinimo diebus aliquot, mane, vespere, ac tertio post lucem. Nec propterea omittebant, in alienis Aedibus, et per compita concionari. Laetabatur vehementer Franciscus, quod et messis albesceret, et ipse in sudore vultus ad metendum destinaretur: ut certe nullus esset vel aetate viridi, vel robusta valetudine, qui laetiori animo in ea ingenti defatigatione versaretur. Ad haec, cernebatur quotidie, sero jam facto, in culinam descendere, ibique ad vilem, et egentem turbam de Christianae Fidei rudimentis verba facere, mira de Beata Virgine narrare, cum ipso populo vicissim respondente piaculares globos percurrere, unumquemque benigne alloqui, atque ad honestam vitae consuetudinem invitare: quod sane agere cum pauperibus, et abjectis, fuerat illi semper in delitiis. Ultro etiam se se obtulit Socio Carcerum Praefecto, atque enixe precatus est, ut se comitem ire permetteret, quoties conclave illud horridum, calamitatis, et miseriae locum, ipse promu-